

Digitaliseret af | Digitised by

**DET KGL.
BIBLIOTEK**

Royal Danish Library

Forfatter(e) | Author(s):

Titel | Title:

Udgivet år og sted | Publication time and place:

Fysiske størrelse | Physical extent:

Nyegaard, H. H.; H. H. Nyegaard.

En Stump Theaterhistorie : Nytaarsgave for
Skuespilyndere

Kjøbenhavn : G. E. C. Gad, 1868

32 s.

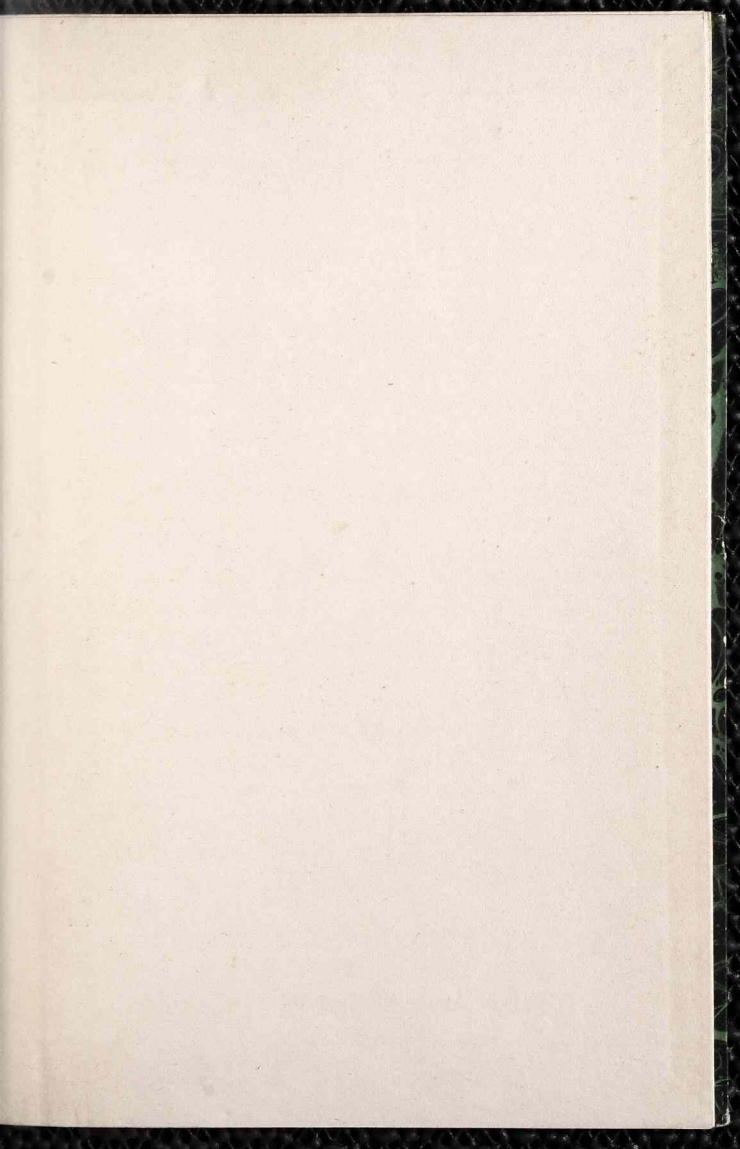
DK

Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

UK

The work is free of copyright. You can copy, change, distribute or present the work, even for commercial purposes, without asking for permission. Always remember to credit the author.

En Stump Theaterhistorie.

Nytaarsgave for Skuespilyndere.

„Nachspillet blir det artigste.“

Henrich og Pernille.

Kjøbenhavn.

Hos Boghandler G. E. C. Gad.

Thieles Bogtrykkeri.

1868.

Die Kunst der Buchdruckerei

Abhandlung von J. J. Schönbauer

Verlag von J. J. Schönbauer
Herausgegeben von J. J. Schönbauer

Til

den constituerede Theaterchef og den constituerede Intendant,

D'Hrr.

Statsraad Linde p.p., og Justitsraad Berner p.p.,

uden hvis virksomme Deltagelse

Historien ikke havde seet Dagens Lys!

Erbedigst

fra

Forfatteren.

Efterat jeg i sin Tid anonymt havde indleveret til eventuel Opførelse paa det Kgl. Theater det originale Nystspil i rimede Vers „Sent er ikke forsilde“, fik jeg under 24de Mai f. A. følgende Skrivelse:

„Fra Chefen for det Kgl. Theater og Capel:

„At jeg nu har antaget Nystspillet „Sent er ikke forsilde“ til Opførelse paa det Kongelige Theater, har jeg herved den Fornøielse at meddele Dem.

Kranold.

Til

Forfatteren af Nystspillet: „Sent er ikke forsilde“.

I lang Tid hørte jeg slet intet til Stykket; saaledes er det nu engang Coutume ved det Kgl. Theater. Af mine personlige og skriftlige Henvendelser saavel til den nu fungerende Chef som til Intendanten, fik jeg kun Bekræftelsen paa Rigtigheden af den bittre Erfaring, som saa mange danske Forfattere have maattet prøve, og som en Indsender i „Fædrelandet“ med særlig Anvendelse paa den nuværende Theaterbestyrelse har udtrykt saaledes: „En Forfatter, der i al Erbødighed spørger om sit Stykke, der maaskee har henligget i flere Aar, synes at betragtes

som en paatrængende Tigger, som Theatret i værste Fald maa see at blive qvit ved at give ham en Almisse i Form af Antagelseshonoraret." — Og naar det i samme Artikel hedder, at „en Forfatter i Forhold til Ret og Retfærdighed er stillet ugunstigere end en Forbryder, som dog har Loven for sig," — trøster jeg mig til i det Følgende at skulle documentere, at disse stærke Udtryk aldeles ikke ere for stærke, idet en Forfatter ligeoverfor det Rgl. Theaters nuværende constituerede Bestyrelse kan blive betragtet som et retløst Subject.

Under disse Omstændigheder maatte jeg ansee det for hensigtsmæssigst paa en praktisk Maade at faae constateret af den nuværende Bestyrelse, at det var dens Hensigt og Alvor at opføre mit Stykke, og jeg forlangte derfor udbetalt det Antagelseshonorar, der ifølge Regulativet tilkommer Forfatteren af et originalt Arbejde. — I sin Afhandling i Intelligensbladene om Theatrets Regulativ betegner Heiberg Betydningen af Antagelseshonoraret saaledes: „Ved Forudbetalingen tilkjendegiver Directionen, at den er sikker i sin Dom, og at det er dens Alvor med Stykket." — Efterat Directionen havde udbetalt mig Antagelseshonoraret, om hvilket Heiberg tillige med Rette bemærker, at det er saa ringe, at det „ikke synes passende at burde bydes en original Forfatter", maatte jeg altsaa antage, „at Directionen var sikker i sin Dom og at det var dens Alvor med Stykket." — Det viste sig imidlertid af forskjellige Kjendetegn, at jeg endnu var lige langt fra Maalet, og jeg tilskrev derfor Theaterchefen under 30te Novbr. f. A. saaledes: „Da jeg kun har erholdt An-

tagelfeshonorar for mit Stykke, men intet Svar paa mine gjentagne Spørgsmaal om dets Opførelse, tillader jeg mig herved i Henhoid til Regulativets § 1 cfr. § 4 at anmode om at blive meddeelt Underretning om, hvad det er for andre originale Stykker, der ere antagne for mit (o: den 24de Mai d. A.), men endnu ikke opførte. Saafremt jeg ikke inden 8 Dage fra Dato erholder denne Tilkjendegivelse, seer jeg mig nødsaget til at henvende mig til Ministeriet."

Efterat jeg havde modtaget bemeldte Fortegnelse, fandt jeg mig deraf foranlediget til under 17de Decbr. f. A. at tilstille Theaterchefen følgende Skrivelse: „Af den Liste over de inden 24de Mai d. A. antagne, men ikke opførte originale Arbejder, som jeg har modtaget, fremgaaer det, at de to sidst opførte Nyheder maae være antagne efter denne Dato. Jeg tillader mig i den Anledning som Forfatter af det under 24de Mai d. A. antagne Vøstipil at udbede mig en Forklaring over, hvorledes Fremgangsmaaden med Hensyn til den Orden, hvori de originale Arbejder opføres, kan ansees for lovlig efter Regulativet."

Som Svar herpaa fik jeg en Skrivelse fra Chefen, hvori han var saa venlig at meddele mig en af Theatrets Censor i sin Tid afgivet særdeles ufordelagtig Mening om Stykket. Da Stykkets Antagelse var meddelt mig af Bestyrelsen, som altid er Skik og Brug og i Overensstemmelse med Regulativet, uden nogen Betingelse eller Reservation og med de ovenfor ordret citerede Udtryk, ligger det i Forholdets Natur, at det er Sagen aldeles uvedkommende, naar Bestyrelsen senere og efter lang Tids Forløb gjør sin subjective

Stemning gjeldende imod mig ved at meddele mig en Censur, der er en Veiledning af privat Natur fra Censur til Chefen, og som denne kan benytte, hvis han vil. Om det for en Autoritet Passende i en saadan Manøver, behøver jeg ikke at yttre mig. Bestyrelsen maa vel have anseet denne „Udvei“ som den bedste at slippe bort fra, og den holder nu engang meget af Themaet Veie med Varianterne: Afvei og Udvei. Istedensfor at Chefen burde have besvaret mit berettigede Spørgsmaal angaaende Fortolkningen og den praktiske Anvendelse af Regulativet, culminerer han i en Skrivelse til mig i følgende fornemme og logiske Slutningsphrasen, at han „ikke kan ansee sig forpligtet til at lade mit Stykke opføre, og at han **følgelig** endnu mindre kan indlade sig paa nogen Discussion med mig om, hvorvidt han har handlet lovligt i at lade senere antagne Stykker opføre forinden mit.“

Dette kaldes, i det populaire Sprog, den hurtige Retsforfølgning. Chefen har en lille Anelse om, — eller han bør i det Mindste have det, fordi han helst burde kjende Regulativet og rette sig derefter, — at han har overtraadt dette; men for at undgaae den ubehagelige Erkjendelse heraf, foretrækker han fornemt og afvisende at erklære, at han nu ikke vil indlade sig i „Discussion“ med mig, da han ikke anseer sig forpligtet til at lade Stykket opføre. Og det uagtet han praktisk har anerkjendt denne Forpligtelse ved at udbetale mig Antagelseshonoraret, og derved tilkjendegivet „at det er Alvor med Stykket“.

Jeg indgav derefter følgende Klage over Bestyrelsen med Hensyn til sammes ulovlige Fortolkning og Anvendelse af Theatrets Reglement:

„Overrettsprokurator H. H. Nyegaard klager over Bestyrelsen for det Kgl. Theater og Capel med Hensyn til Overtrædelsen af § 4 i Regulativet af 23de Juli 1856.

Kjøbenhavn, den 4de Marts 1867.

Som det høie Ministerium vil erfare af medfølgende Bilag, har den dengang fungerende Chef for det Kgl. Theater og Capel, Hr. Conferentsraad Kranolb, under 24de Mai 1866 antaget til Dpførelse paa det Kgl. Theater et originalt Enstykke: Sent er ikke forfaldet.

Jeg har senere under Theatrets nuværende Bestyrelse erholdt udbetalt det Antagelseshonorar, der efter Reglement af 23de Juli 1856 tilkommer mig, og jeg formener, at der i denne Omstændighed ligger en Anerkjendelse af min Ret hos den nuværende Bestyrelse.

Da nu Reglementets § 4 giver Forfatteren tilige Ret til at faae sit Stykke opført efter dets Anciennitet blandt antagne originale Stykker, og jeg ved Hjælp af den mig i saa Henseende fra Bestyrelsen meddelte Oplysning har overbevist mig om, at Bestyrelsen tvertimod denne Bestemmelse har ladet andre Stykker, der ere antagne under en sildigere Dato, opføre før mit, staaer der mig nu intet andet

Middel tilbage til at faae den Ret, der tilkommer mig, erkjendt, end at henvende mig til Bestyrelsens Foresatte: det høie Ministerium.

Jeg tillader mig derfor, med Forbigaaelse af enhver Hentydning til den lidet passende Maade, paa hvilken jeg personlig som Forfatter er bleven behandlet saavel af Intendanten som af Chefen, i hvilken Henseende jeg indseer, at Ministeriet er ude af Stand til at skaffe mig nogen Opreisning, alene at henvende den ærbødige Anmodning til det høie Ministerium: at det vil give Bestyrelsen det fornødne Paalæg om at opfylde den det efter Regulativets § 4 paahvilende Pligt til at sørge for, at mit Stykke, der, som ovenfor bemærket, er bleven forbigaaet i Anciennitetsrækken, snarest muligt bliver opført.

Til

Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet!"

Blandt andre Forunderligheder ved den nuværende Bestyrelse af det Kgl. Theater er ogsaa den, at Theatrets Chef, Hr. Etatsraad Linde, tillige er Departementschef i Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet, der, som bekjendt, er Theatrets Foresatte. Naar altsaa Theaterchefen har begaaet en Bule, og der klages til Ministeriet, kan Departementschefen komme i den mærkelige Stilling, at han — med blid Resignation — maa give sig selv en Reprimande. Dette undgaae jo vistnok i Almindelighed de Fleste saa længe som muligt, og det er derfor naturligt, at Theaterchefen forsvarer sig paa bedste Maade for sin egen Departement-

ments=Samvittighed. Klagen over Theaterchefen maatte altsaa ifølge den collegiale Fremgangsmaade komme til Departementschefens Erklæring, 3: Statsraad Vinde contra Statsraad Vinde. For at gjøre dette Forhold saa mildt som muligt for sit eget personlige Vedkommende, og saa bittert som muligt ligeoverfor Klageren, er det jo saa naturligt, at Theaterchefen atter maatte rykke frem med Censurs Erklæring, der, som ovenfor berørt, er Sagen aldeles uvedkommende, efter at Stykket er antaget uden ringeste Reservation, og da det er en Fortolkning af Regulativet, hvorefter her er Spørgsmaal.

Under 18de Marts d. A. afgav derefter Ministeriet den Resolution: „at Forfatteren maatte ansees berettiget til at faae sit Stykke opført efter dets Anciennitet“.

Efterat Resolutionen af 18de Marts under 1ste April var mig meddelt af Theaterchefen, tilskrev jeg under 2den f. M. denne saaledes: „Idet jeg erkjender Modtagelsen af Deres Høivelbaarenheds Skrivelse til mig af 1ste d. M., der indeholder en Resolution af 18de f. M. fra Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet, hvorefter jeg er kjendt berettiget til at faae Lustspillet „Sent er ikke forsilde“ opført efter dets Anciennitet, tillader jeg mig herved at underrette Deres Høivelbaarenhed om, at jeg i Henhold til bemeldte Resolution forlanger mit Stykke opført efter dets Anciennitet. Jeg maa altsaa protestere imod, at der forinden uden mit Samtykke opføres noget andet originalt Arbejde, der i Henhold til den mig af Directionen meddelte Liste over antagne Stykker er antaget efter mit Stykke.“

Tiden gif nu atter hen. Da jeg i Midten af Juni Maaned paany tilstillede Chefen en Forespørgsel angaaende mit Stykke, fik jeg til Svar en venlig Forjifkring om, at han „i Embeds Medfør havde at opfylde sin Forpligtelse med Hensyn til mit originale og af Theaterbestyrelsen antagne Stykke, og han beder mig være forvisset om, at han skal opfylde denne.“ Imidlertid vare Rollerne uddelte til 2 andre Stykker: „Kjærlighed og Politik“ og „En Udvei“, der vare antagne efter mit Stykke; mellem Antagelsen af det sidste Stykke og mit er vel omtrent et Aar.

Hvis Directionen aabent og ærligt havde angivet en rimelig Grund til, i alt Fald temporairt at tilfidesætte Ministeriets Resolution, og viist mig lidt af den Opmærksomhed, som enhver Forfatter kan gjøre Fordring paa hos en Kongelig privilegeret Bestyrelse, der skulde da ikke manglet paa Føielighed fra min Side. Men der er tværtimod udviist imod mig al den bureaukratiske Vilkaarlighed og Upaalidelighed, som det nu engang er bleven Coutume, at det Kgl. Theaters nuværende Bestyrelse tør tillade sig imod danske Forfattere, der kun have begaaet den Forbrydelse, at de have skrevet Stykker, som Bestyrelsen selv har antaget. For mit eget Bedkommende kunde jeg nu gjerne lade Sagen falde, da jeg, med Undtagelse af denne Piece, ikke skal uleilige den nuværende Bestyrelse med min Forfattervirksomhed; men Sagen har, fra et almindelig Standpunkt betragtet, sin alvorlige Side. Hvis man nemlig herhjemme har det Ønske at see originale Arbejder op-

førte paa det saakaldte Nationaltheater, saa bør ogsaa Publikum af Exempler sættes i Kundskab om, at det, under almindelige Forhold, er umuligt for originale Forfattere at have med det Kongelige danske Theaters nuværende Bestyrelse at bestille. Og Grunden til, at den Behandling, der vises Forfatterne af Bestyrelsen, navnlig i Diebliffet bliver endnu mere utaalelig og i sit Væsen næsten komisk, er ikke mindst den, at Bestyrelsen aldeles mangler æsthetisk Autoritet. Hvem kan man i saa Henseende respectere? Theaterchefen? — ja han har sin Gage; men det er ikke tilstrækkeligt til at give æsthetisk Autoritet. — Intendanten? der, som bekendt, har hele Magten? Han har, som et agtet Blad engang har oplyst, beklædt en af de bedstednere Pladser i en Realkole; men forøvrigt er hans Autoritet aldeles ubekendt. Og det at have været Noget paa et Con-
toir er, som bekendt, heller ikke nok. Det er min Overbeviisning, at den nuværende Intendants Indflydelse paa Personalet under de nuværende Forhold, i mangfoldige Tilfælde, maa blive af en meget demoraliserende Virkning, fordi han, i Mangel af konsterisk Overlegenhed, kun kan have sin Støtte i — Doucørsystemet.

Dels paa Grund af Chefens Forsikringer om sin Tjenstiver og dels paa Grund af, at der endelig i September Maaned blev ansat en Vaseprøve paa Stykket, maatte jeg have Anledning til at troe, at Bestyrelsen nu havde ifinde at overholde Regulativet og at det endelig blev til Alvor med Stykket. Den efterfølgende Klage til Ministeriet vil imidlertid godtgjøre, hvor-

meget jeg havde feilet i denne naive Tro. Nei — nu skulde først Bomben springe for Alvor. For at forstaae Sammenhængen i den følgende Manøver af Bestyrelsen med en vis mærkelig og af Ministeriet som **ulovlig** stemplet Erklæring fra Skuespillerne til Intendanten, som denne modtog, og derved gjorde sig delagtig i en ulovlig Embedshandling, hvad jeg uimodsiget har avanceret i min Klage til Ministeriet, skal jeg forudskikke følgende Bemærkninger.

Fordi en Forfatter har faaet et originalt Arbeide antaget, og fordi Rollerne ere uddelte, og Skuespillerne have haft dem saa længe, at de ifølge Reglementet ikke lovligt kunne afgive dem, — deraf følger aldeles ikke, at Stykket bliver spillet, eller, om dette ogsaa skeer, at det spilles med den vedtagne Rollebesætning. Hvad det Sidste angaaer, da er det bekjendt nok, at Bestyrelsen har legaliseret den Coutume, at en Rollehavende kan afgive den Rolle, som han er pligtig at spille, til Theatrets Portner; i saa Henseende kan Lovløsheden ikke drives videre. Og hvad det Første angaaer, hvorvidt et antaget Stykke bliver spillet, — er dette aldeles paa samme Maade for Diebliffet underkastet de Bedkommendes, eller rettere Uvedkommendes, Vilkaarlighed. Det er en bekjendt Sag, at „En Skavank“ kun blev spillet ifølge en ministeriel Resolution; andre antagne Stykker ere slet ikke blevene spillede, naagtet Forfatterne have ønsket det. Det er i saa Henseende under den nuværende Bestyrelse blevet Coutume, at Skuespillerne have i deres Magt at bevirke et af Theatret antaget

Stykkets Forkastelse, naar det paa Læseprøven ikke behager den ene eller den anden af de Rollehavende, af den ene eller den anden Grund. Forretningsgangen er da den, at Intendanten eller Chefen, naturligviis med inderlig Deltagelse, sender Bud efter Forfatteren, tager ham for sig, og med Vællagelse meddeler ham det Passerede, med rørende Anmodning til ham om at tage Stykket tilbage. Naar nu dette skeer gjentagne Gange i een Saison, hvor tilfreds med sin økonomiske Sands kan da ikke Chefen i sin Indberetning til Ministeriet angaaende de paa Nationaltheatret i den forløbne Saison opførte Stykker rose sig af: at der næsten ikke er blevet udgivet en Skilling for originale Arbejder, „da man har hjulpet sig med det Gamle“.

Under det Tidsaffnit i mit Stykkets Historie, da jeg ikke vidste om jeg var kjøbt eller solgt, traf jeg en Dag Intendanten, som, med tilsyneladende Glæde, fortalte mig, at han just kom fra Oplæsningen paa et originalt Skuespil. De Spillende havde imidlertid afleveret Rollerne, og det blev derfor neppe til Noget med Stykket. Han udbrød derefter ganske naivt: Vi kunne jo gjerne oplæse Deres! — Jeg svarede ham, at jeg forinden mit Stykke blev oplæst, paa Grund af en vis ved Theatret herskende Coutume, ønskede at enhver af de Spillende havde læst det hele Stykke, ikke blot den respective Rolle, og derefter paa stemplet Papir — som jeg udtrykte mig — afgivet Erklæring om at ville spille, saafremt Vedkommende ønskede at spille.

Nu blev det vel ikke til Noget med det stemplede Papir, fordi Sligt mellem „Bore Benner“ anfaaes for unødvendigt; men jeg tilstillede enhver af de Spillende efter Aftale et Exemplar af Stykket og enhver af dem erklærede sig efter Gjennemlæsningen særdeles villige til at spille. Jeg har derfor den bestemte Overbeviisning, at den i den følgende Klage omtalte Erklæring fra de Spillende til Intendanten, om at mit Stykke var „uspilleligt“, — og saa spillede de samme Skuespillere det kort efter med 4 Dages Prøver, — ikke kan være udgaaet frivilligt fra disse. Dette bemærker jeg til Forsvar for de Spillende, da jeg paa Grund af Klagens Offentliggjørelse in extenso ikke kan undgaae Omtale af Erklæringen.

Klagen til Ministeriet lyder saaledes:

„Overretsprofurator H. H. Nyegaard klager over Chefen og Intendanten for det Kgl. Theater og Capel i Anledning af Tilsidesættelse af Ministeriets Resolution af 18de Marts d. A. og iøvrigt i Anledning af Overtrædelse af Theaterregulativet og ulovlig Fremgangsmaade imod Klageren i dennes Egenkab af Forfatter til et antaget dramatisk Arbejde.

Kjøbenhavn, den 24de September 1867.

Under 4de Marts d. A. indgav jeg til det høie Ministerium en Klage over Bestyrelsen for det Kgl. Theater i Anledning af sammes formentlige Overtrædelse af § 4 af Regulativet af 23de Juli 1856 med Hensyn til det af mig forfattede og under 24de Mai

1866 antagne Lyfftpil paa rimede Vers: „Sent er ikke forfælde“.

Det behagede derefter det høie Ministerium at give min Klage Medhold, og der blev mig gjennem Chefen for det Kgl. Theater communiceret Ministeriets Resolution af 18de Marts f. A. i en Skrivelse af 1ste April d. A., hvorefter jeg blev kjendt berettiget til at faae mit Stykke opført efter dets Anciennitet.

Chefens Skrivelse til mig besvarede jeg som vedlagte Gjenpart (Litr. A) udviser *).

Efterat Chefen i en Skrivelse til mig af 17de Juni d. A.: beder mig være forvisset om, at han skal opfylde sin Forpligtelse imod mig, gjentog han det Samme i en senere Skrivelse af 15de August, hvori han beder mig om at indgive Forslag til Rollebesætningen. Et saadant Forslag indgav jeg Dagen efter, idet jeg gjorde Chefen opmærksom paa, at jeg forøvrigt **aldeles** overlod Rollebesætningen til Bestyrelsen, ogsaa som Følge deraf, at jeg, der havde havet Antagelseshonorar for Stykket, derved regulativmæssigt havde renonceret paa min Ret til at besætte Stykket (cfr. § 9 **).

Den 6te d. M. underrettede Chefen mig mundligt om, at der skulde være en Oplæsning, hvilken ogsaa foregik den 12te d. M., uden at jeg, som Forfatter, var underrettet derom (cfr. § 8 ***).

*) Se ovenfor min Skrivelse af 2den April, Pag. 7.

**) § 9 lyder saaledes: „Antagelseshonoraret udbetales, naar Rollebesætningen er afgjort, eller ved Antagelsen, naar Forfatteren har renonceret paa sin Ret til at besætte Rollen.“

***) § 8 er citeret Pag. 24 nederst.

Efter Oplæsningen hørte jeg Intet fra Bestyrelsen før den 17de d. M., da jeg fra Intendanten modtog en Skrivelse, der lyder saaledes:

Intendanten ved det Kgl. Theater og Capel.

Kjøbenhavn den 17de September 1867.

„Samtlige Rollehavende i Nytspillet „Seent er ikke forfilde“ have efter Oplæsningen skriftligt erklæret: at de ikke ere istand til at udføre de dem tildelte Roller, hvorfor de bede sig fritagne for at spille i Stykket. Efter herom at have underrettet Hr. Overretsprokuratoren forventer jeg at modtage en nærmere Meddelelse fra Dem, forinden der herfra foretages Videre i Sagen.“

Berner.

Ved denne Skrivelse er Følgende at mærke: Ifølge Regulativet for Tjenesten ved Theatret kan en Skuespiller (A § 2 a* cfr. § 1) i det Sildigste frem-

*) A § 1 lyder saaledes: Enhver ved det Kgl. Theater ansat scenisk Kunstner (Herre eller Dame) er i Almindelighed pligtig at udføre al den Tjeneste paa det Kgl. Theater, som af Directeuren, eller iøvrigt, i Medfør af dette Reglements Forrifter overdrages ham i Overensstemmelse med hans Ansættelse eller Engagement, og navnlig at overtage de Roller og Partier, som tildeles ham af Directeuren. Ansæer han sig besøiet til at gjøre nogen Indsigelse mod at overtage eller udføre en Rolle, der er ham overdraget, er han berettiget til, inden den i § 2 nærmere bestemte Frist, at fremsende sin skriftlige motiverede Vægning for Directeuren.

§ 2 lyder saaledes: I Henseende til Tiden for slig Indsigelses Fremføttelse bliver følgende Regler at iagttage:

komme med sin Indsigelse imod at spille i et nyt Stykke den Dag, da det i Foyeren bekendtgjøres, at Læseprøve skal finde Sted. Paragrafen indeholder derefter 2 Undtagelser: 1) naar Læseprøven er ansat tidligere end 10 Dage efter Kollernes Uddeling, 2) eller Bekendtgjørelsen derom bliver opslaaet i Foyeren tidligere end 3 Dage før Læseprøven skal finde Sted. I disse 2 Tilfælde kan Indsigelsen endnu fremsættes indtil 24 Timer efterat Læseprøven er tilende. Det er imidlertid Intendanten (og Chefen?) bekendt, at disse 2 Undtagelser ikke finde Anvendelse paa mit Stykke. Kollerne vare nemlig — hvad disses Paaskrift ogsaa ville udvise og hvad jeg selv har seet — uddelte i August og Læseprøven foregik som bemærket 12te September, altsaa med et Spatium mellem Kollernes Uddeling og Opplæsningen af meer end 10 Dage. Ligeledes havde Opslaget i Foyeren meer end 3 Dages Varsel; saavidt mig bekendt stod Opslaget om Torsdagen, som Opplæsningen fandt Sted den følgende Torsdag. Chefens Meddelelse til mig var om Fredagen, at en Opplæsning skulde finde Sted, der først var opslaaet til om Tirsdagen. Da den nu først foregik om Torsdagen, maae altsaa de Spillende have

a) er Stykket nyt, kan Vedkommende fremkomme med sin Indsigelse i det Sildigste den Dag, da det i Foyeren bekendtgjøres, naar Læseprøven paa Stykket skal finde Sted. Skulde Læseprøven blive ansat tidligere end 10 Dage efter Kollernes Uddeling, eller Bekendtgjørelsen derom blive opslaaet i Foyeren tidligere end 3 Dage før Læseprøven skal finde Sted, kan Indsigelsen endnu fremsættes indtil 24 Timer efterat Læseprøven er tilende.

hvert meer end 3 Dages Barsel til at være bekendt med Opførelsen.

Skuespillerne have altsaa ifølge Hr. Intendantens Meddelelse til mig angaaende deres skriftlige Indsigelse gjort sig skyldige i en Handling, der ifølge Regulativet paadrager Mulkt. Dette bør Hr. Intendanten vide, og det er upassende at spørge mig: hvad han videre skal foretage i Sagen? Men Hr. Intendanten har — og det er derover at jeg klager til det høie Ministerium, da jeg Intet har med Skuespillerne at bestille, — givet den ulovlige Indsigelse Medhold imod mig som Forfatter. Hr. Intendanten er meddelagtig i en **ulovlig** Handling; han handler imod Regulativet, og imod Ministeriets Resolution, der bestemmer, at mit Stykke skal spilles efter dets Tour. Jeg tilskrev derefter Hr. Etatsraad Linde saaledes:

„Af Indholdet af Hr. Intendantens Skrivelse vil Hr. Etatsraaden erkjende, at de Spillende have gjort sig skyldige i en regulativstridig Handling og at Hr. Intendanten ligeledes har gjort sig skyldig i en saadan Handling, men i en endnu højere Grad paa Grund af sin overordnede Stilling ved Theatret.

Jeg har i den Anledning kun at anmode Hr. Etatsraaden om at sørge for at mit Stykke spilles efter dets Tour, eller i al Fald give mig en Meddelelse i denne Retning. Saaer jeg ikke tilfredsstillende Underretning i denne Henseende, har jeg at henvende mig med Klage til Ministeriet, idet jeg iøvrigt forbeholder

mig enhver Reservation af min Ret i Anledning af det Passerede."

Herpaa svarede Chefen saaledes:

Chefen for det Kongelige Theater og Capel.

Kjøbenhavn den 19de September 1867.

I Skrivelse af Gaars Dato har Hr. Overretsprokuratoren betegnet det som en regulativstridig Handling fra de Spillendes Side, at de i en skriftlig Henvendelse til Theater-Intendanten have motiveret deres Begjæring om Fritagelse for at spille i Stykket.

Jeg skal i den Anledning henvise Dem til Theater-Reglementets 3die Affinit A § 1, sammenholdt med § 2, der udtrykkelig hjemler de Spillende Ret til inden 24 Timer efter Dplæsningen at gjøre Indsigelse mod at spille de dem tildelte Roller i nye Stykker, og jeg maa saaledes paa det Bestemteste forvare de paagjældende Kunstnere og Kunstnereinder mod den aldeles ubefoiede Maade, hvorpaa De har forment at kunne omtale deres fuldstændig lovlige Fremgangsmaade i denne Sag. Da Bestyrelsen efter Alt hvad der tidligere er passeret i Sagen, ikke er fundet at paalægge de Spillende at udføre Rollerne og derved sandsynligviis bevirke, at de fordre Antageligheden af deres Indsigelse undersøgt og bedømt af en Jury (§ 3), maa Den ganske overlade til Dem, hvorvidt De maatte finde Anledning til at gjøre yderligere Skridt i Sagen, hvortil De let vil skjønne, at Bestyrelsen for Sit Bedkommende ikke kan føle sig opfordret.

Linde.

Det fremgaaer af denne Skrivelse, at Chefen tager de Spillende i Forsvar ved en Henviisning til Regulativet, som jeg i det Foregaaende haaber at have paa-
viist ikke vil gives Medhold; men Chefen ignorerer aldeles Ministeriets Resolution om at Stykket skal spilles efter dets Tour, og synes at glemme, at det er Bestyrelsen, og ikke Forfatteren af et Stykke, som er Skuespillernes Foresatte.

Efter alt det Udviklede er det min ærbødige Anmodning til det høie Ministerium, at der i min Egenskab af Forfatter maa gives mig Opreisning i denne Sag lige over for Theatrets Bestyrelse, og at denne — saavel Chefen som Intendanten — maa blive paa-
lagte at gjøre deres Pligt og at adlyde Ministeriets Resolution og Regulativet."

Naar en Chef skriver til en Forfatter i saa sikre og overmodige Udtryk, som den ovenfor citerede Skrivelse til mig udviser, burde det dog med Billighed forlanges, at han og hans Intendant virkelig havde overvundet den store Opgave at lære det ene, siger og skriver det ene Reglement, der angaaer Theatret, og at de havde Villien til at rette sig derefter. Og er det ikke characteristisk for Bestyrelsen, at den kort efter at have talt i de høie Toner om min dumme Forstand paa Reglementet, og om den Uret, jeg havde begaaet mod Theatrets Kunstnere og Kunstnerinder, som Chefen vil forvare o. s. v., at den samme Bestyrelse, gennem Intendanten, kort efter sender et Circulaire til de samme Skuespillere med venlig Anmodning om at

spille, og det strax. Dette er imidlertid skeet. Skulde det blive benægtet, seer jeg mig istand til ordret at gjengive bemeldte Circulaire fra Intendanten til Skuespillerne. Har jeg ikke endvidere Ret til at fremsætte den i det Foregaaende opstillede Formodning, at det ikke er uden Inspiration fra en vis Kant, at Skuespillerne gave Rollerne af? Det er dog meningsløst, om Kunstnere og Kunstnerinder af megen Betydning, den ene Dag i de haardeste Udtryk mod Forfatterens Arbejde skulde erklære, at de ikke vilde spille, men den næste Dag erklære om igjen, og det uden Paavirkning? Saa samvittighedsløst kunde dog neppe nogen ærefjær Kunstner bære sig ad imod en Forfatter; for at handle saaledes maa en Kunstner — det maa man i al Fald haabe — være bleven overrasket, — jeg havde nær sagt overlistet.

Imidlertid maatte jeg komme til Erkjendelsen af, at et lille poetisk Arbejde, selv om det havde været langt bedre end mit, umuligt kunde modstaae al den ilde Omtale, som Bestyrelsens ulovlige Afsærd havde foranlediget, f. Ex. ved at tillade de Spillende at afgive Rollerne. Reglementets 5te Afsnit § 4 lyder saaledes: „Det er Enhver, der er ansat ved Theatret, strengt forbudt at meddele eller udbrede Efterretninger eller Røgter om de Præstationer, som forberedes ved Theatret; Overtrædelser af dette Paalæg kunne af den eller dem, som derved maatte føle sig krænkede, paa klages for Ministeriet, som anordner det Fornødne til Sagens Oplysning og Forseelsens Afstraffelse.“ Trods denne Forskrift har altsaa selve Theatrets Chef

og Intendant ulovligt som af Ministeriet er erkjendt (see nedenfor Ministeriets Skrivelse til mig af 11te November f. A.) bidraget til at der i dette Tilfælde blev udbredt „Efterretninger“, og det af meget alvorlig og skadelig Natur, „om en Præstation, der forberedtes ved Theatret“. Jeg kunde derfor nu ikke længer ønske Stykket opført; men at jeg skulde tage det tilbage og i Henhold til Regulativet tilbagebetale Antagelseshonoraret, renoncere paa Slutningshonoraret, erstatte Theatret alle øvrige Udgifter, og saa ovenikjøbet bede Chefen og Intendanten om Undskyldning, fordi de havde baaret sig ulovligt ad imod mig, — dertil fandt jeg mig ikke besejret. Derimod tilskrev jeg Ministeriet allerede under 2den Oktober f. A. saaledes:

„Da jeg er kommen til Erkjendelse af, at mit Lysspil ved Theaterchefens ilde Medfart for største Delen, eller maaskee aldeles, er ødelagt i dets Dømmeme hos Publikum, og jeg derfor ikke længer kan føle mig skyldstgjort ved dets Opførelse, har jeg anseet det correctest at anlægge Erstatnings-Søgmaal imod det Kgl. Theater ved dets Chef. Idet jeg derfor frafalder den i min Klage af 24de f. M. til det høie Ministerium indførte Slutningspassus angaaende Stykkets Opførelse, fastholder jeg iøvrigt aldeles Klagens Indhold, og jeg afventer med Rolighed Ministeriets Afgjørelse om, hvorvidt Theaterchefens eller mit Ord bliver at staae til Troende med Hensyn til den rette Opfattelse in casu af Regulativets for Tjenesten ved Theatret Affinit A § 1 cfr. § 2 a.“

Som Svar paa denne Forespørgsel erholdt jeg senere under 11te November f. A. følgende Resolution fra Ministeriet, hvoraaf det vil sees, at min Opfattelse af Regulativets Bestemmelse var den rette:

„Efterat Hr. Overretsprocuratoren i Skrivelse af 2den f. M. havde underrettet Ministeriet om, at De frafaldt Deres i en tidligere Skrivelse af 24de September d. A. fremførte Begjæring om Ministeriets Medvirkning til, at Opførelsen paa det Kongelige Theater af Deres i 1866 antagne originale Nystspil „Seent er ikke forsilde“ maatte blive fremmet, og efterat den constituerede Theaterchef havde underrettet Ministeriet om, at De havde gjort Skridt til ad Rettens Vej at erholde den Opreisning og Erstatning, hvorpaa De formener at have Krav i Anledning af den af Theaterbestyrelsen imod Dem som Forfatter brugte Fremgangsmaade, fandt jeg ingen Anledning til at indlade mig videre paa den af Dem for et andet Forum indbragte Sag.

Da De imidlertid i en Skrivelse af 25de f. M. har gjentaget Deres Ønske om at erfare Ministeriets Anskuelse om, hvorvidt den af Theaterbestyrelsen, i Anledning af Skuespillernes udtalte Ønske om at fritages for at spille i det fornævnte Nystspil, anvendte Fremgangsmaade kan ansees for at være i streng Overensstemmelse med de reglementariske Bestemmelser, vil jeg ikke undlade at udtale, at dette efter min Opfattelse af de paagjældende Bestemmelser og de oplyste **factiske**

Forhold ikke er Tilfældet; men da den constituerede Theaterchef tillige har meddeelt Ministeriet, at Stykket nu vil blive opført, finder jeg saameget mindre Anledning til at foretage Videre, som jeg ikke nærer den ringeste Tvivl om, at Theaterbestyrelsen i dette Tilfælde har troet at handle i Alles velforstaaede Interesse.

Kjøbenhavn den 11te November 1867.

Lh. Rosenørn-Teilmann.

Schwarzkopf.

Til

Hr. Overretsprocurator Nyegaard.

Meddelelsen om at jeg nu frasaldt Opførelsen af Stykket troede jeg efter det Passerede at skyldte Ministeriet, fra hvilket min Skrivelse efter den bestaaende Forretningsgang desuden vilde blive tilstillet Theaterbestyrelsen, med hvem jeg ikke længer kunde ønske nogen Correspondence. Jeg troede at imødefomme alle Parter ved mit Brev til Ministeriet. Chefen slap jo for mit Stykke, og da han under hele Sagen har puffet paa sin regulativmæssige Ret ligeover for mig, antog jeg, at det maatte være ham — og Intendanten — hjært at faae Sagen bragt for Retten, hvor Chefen desuden vilde faae fri Proces, jeg ikke. Overrasket maatte jeg derfor blive, da jeg modtog følgende Skrivelse:

Fra Chefen for det Kongelige Theater og Capel.

Kjøbenhavn den 6te October.

„Efterat Bestyrelsen under 19de f. M. efterat have meddelt Dem hvad der var passeret ved Op- læsningen af Stykket: „Seent er ikke forfælde“, tillige havde underrettet Dem om, at den ikke for sit Bedkommende fandt sig opfordret til at foretage Videre i Sagen, modtog den under 2den f. M. en Meddelelse fra Ministeriet for Kirke- og Under- viisningsvæsenet om, at De paa Grund heraf er findet at anlægge Erstatnings- Søgmaal mod det Kongelige Theater. Ved Alt hvad der foreligger i denne Sag har Bestyrelsen saa tilstrækkeligt godtgjort, hvor meget den lader det være sig magtpaa- liggende at værne om den Konstanstalts Ære og Anseelse, hvis Ledelse er den betroet, at den ikke længer behøver at frygte nogen Mistyndning ved at overgive Sagen til Publikums Bedømmelse. Stykket vil derfor nu blive opført saa snart Omstændig- hederne tillade det, uanset at Opførelsen af flere originale Arbejder af ældre Antagelsesdatum derved bliver noget sat tilbage.

Hvilket man ikke undlader herved at meddele Dem til Underretning.“

Er det nu ikke en altfor vidt dreven Høflighed, naar Chefen, saa kort Tid efter at have faaet en Erin- dring fra Ministeriet om at overholde Regulativet med Hensyn til Stykkernes Anciennitet, strax efter — og

det for min Skyld — glemmer Reprimanden, idet han erklærer at ville opføre mit Stykke: „uanset at Opførelsen af flere originale Arbejder af ældre Antagelsesdatum derved bliver noget sat tilbage“?

Er det ikke ogsaa betegnende, at Chefen for vort eneste Nationaltheater ikke generer sig for — hvad jo ligesvem er at læse mellem Vinierne i Skrivelsen — selv at erklære, at han rigtignok nu — og imod Forfatterens Ønske — opfører hans Stykke, men har forøvrigt det bedste Haab om, at Stykket vil gaae Pokker i Bold?! Er det ikke uforsvarligt i flere Retninger, at en Chef paa samme Tid som han agter at opføre et Stykke, viser saa ringe Omhu for Stykket, at det næsten seer ud som om han gjør Alt for at ødelægge det? I det Foregaaende er det documenteret, at der i Forveien var skeet endeel af den Slags med mit Stykke. Af Biting skal jeg i denne Henseende endvidere fremhæve den Omstændighed, at jeg paa en Maade blev adgangsformeent til Proverne, idet Intendanten vel underrettede mig om den første Prøve, men tillige meddeelte mig, at jeg kun kunde have Afgang til Prøven, naar jeg satte Navn paa Stykket*). Dette

*) § 8 lyder saaledes: „Ligesom enhver Forfatter er berettiget til, hvis han ønsker det, at oplæse sit Stykke for de Rollehavende samt de Functionairer, hvis Tilstedeværelse han anseer hensigtsmæssig, saaledes har Enhver, hvis indsendte Arbejde er antaget til Opførelse, Ret til at overvære samtlige Læseprøver, Glæveprøver og ordinaire Theaterprøver paa samme, og efter Prøvens Slutning at gjøre sine Bemærkninger til Bedkommende, der forestaae Prøven.“

er ogsaa en ny Fortolkning af Regulativet. Medens Heiberg var Directeur, har jeg været indbudt til Prøver og siddet ved Siden af ham under disse, skjøndt jeg var Anonym paa Plakaten. Jeg har endvidere i sin Tid ønsket at foretage Rettelser i Stykket, fordi jeg efter saa lang Tids Forløb troede at have faaet klarere Syn paa Sagen. Denne Anmodning fra mig er ikke efterkommet. Meningsforstyrrende Enkeltheder, nærmest foranledigede f. Ex. af en feilagtig Udtale hos de Spillende af fremmede Ord, kunde let været undgaaede ved Opførelsen, naar man havde henvendt sig til mig. Jeg antager ogsaa, at en Forfatter bør kunne faae Leilighed til at nytte sig om Costumerne, hvad Regulativets § 8 ligefrem forudsætter. Havde man spurgt mig, vilde jeg paa det Bestemteste have sat mig imod, at Husholderken Virginia, der, som det fremgaaer tydeligt nok af selve Rollen, i al Fald skulde see tæffelig ud, var bleven paaklædt som en Holbergsk Magdelone, der lige kom hjem fra Fisketorvet, og malet som til en Farce, hvorved Situationen er nærved at bringes ind under det Parodiske. Det nytter nu ikke at omtale alt dette bagefter, og jeg har ingen Grund til at være utilfreds med den Modtagelse, som Stykket har faaet hos Publikum og i Pressen, **naar alle antecedentia tages i Betragtning.** Hvad Publikum angaaer, da blev Stykket fulgt helt igennem med Opmærksomhed, og der blev applauderet hist og her. At Misfaldet ved Tappets Fald vilde blive blandet med Hynsen, hvordan end Opførelsen var gaaet, derom var jeg blevet underrettet i Forveien.

Hvad Pressen angaaer, da have forstjellige Anmeldere, paa hvis Dom jeg lægger Bægt, tillagt det adskillige gode Egenskaber, saasom „Sindrigheid i Opfindelsen“ og „nette Vers“, og udtalt, at der ingen Anledning synes at have været fra Bestyrelsens Side til at gjøre alle de Ophævelser. Dersom nu Bestyrelsen havde indrømmet mig — hvad der ellers er Skik og Brug at indrømme andre Forfattere — at rette lidt paa Stykket efter den første Opførelse, havde det vist ikke været umuligt, at det mindre Klare havde klaret sig, i det Mindste er det en Mening af kyndige Dramaturger. Selv saae jeg ved Opførelsen hvori Feilen stak. Men hvad gjør Bestyrelsen? Den skynder sig med at underrette mig om, at Stykket „i Medfør af Forfatter-Regulativet § 10, 3die Stykke“ er henlagt efter den ene Opførelse. Her er nu atter en mærkelig Fortolkning af Regulativet. Bemeldte § 10 lyder nemlig saaledes:

„1) Naar Theatret ved to paa hinanden følgende Opførelser af et originalt Stykke har havt mindre end 250 Rd. i Indtagt af de Pladser, af hvilke Forfatterens Procenter efter § 12 beregnes, er Theatret berettiget til at henlægge Stykket. 2) Samme Ret har Theatret, naar Meningsnyttringerne ved nogen Opførelse af et Stykke ere saa dealte, at Gongonen maa standse Mishagsnyttringerne. 3) Dersom Theatret derimod udenfor disse Tilfælde ønsker at henlægge Stykket, eller det bliver nødvendigt, uden at Forfatteren, ved at benytte den i § 13, 2det Membrum, omtalte Rettighed, selv har Skyld deri, betales Forfatteren strax det i § 9

omtalte Slutningshonorar. Som henlagt betragtes i denne Henseende et Stykke, naar det i en heel Saison ikke er kommen til Opførelse."

Idet Bestyrelsen erklærer at henlægge Stykket i Henhold til § 10 Nr. 3, erkjender den altsaa, at der ingen Grund er til at henlægge det i Anledning af en for ringe Indtægt (Huset var omtrent udsolgt); heller ikke paa Grund af Mishagssynttringer; — men paa Grund af, at Bestyrelsen *Maar det!*

For Enhver, der vil læse ikke blot efter en aldeles formel „bogstavelig Udtydning“, men med en fornuftig og human Mening for Øie, er det aldeles aabenbart, at det aldrig har været Regulativets Hensigt at overlade et Stykkes Henlæggelse til en Bestyrelses private Følelser og Ønsker lige over for Forfatteren. Der maa selvfølgelig staae en æsthetisk Grund eller en lignende i Forbindelse med Directeurs Ønsker. Er dette ikke Meningen, saa er jo Chefens Magt i Relation til en Forfatter aldeles vilkaarlig; han er Despot, og behøver kun at spørge sine egne private Fornemmelser til Raads. Det er Enhver bekjendt, at dette aldrig har været Meningen med Regulativet, og at en saadan Vilkaarlighed heller aldrig vilde blive taalt nuomstunder. Den er imidlertid — *mirabile dictu* — ikke blot opstillet, men praktisk gennemført af den nuværende Bestyrelse, der jo i det Hele, som jeg i det Foregaaende haaber at have documenteret, blandt Andet ogsaa udmarker sig ved en meget uheldig Fortolkningskunst af denne ene Lov, som en Kongelig Bestyrelse dog for Skammens og for Gagens Skuld burde see til at

Beg skal vogte mig derfor, da en saadan videregaaende Undersøgelse ligger udenfor Planen med disse Linier, som kun er at levere nogle Bidrag til Fortolkningen af Theater-Regulativet og til den nuværende Bestyrelses Anvendelse af samme. Beg kan dog ikke undlade at fremhæve som min Overbevisning, at følgende Grundtræk til en radikal Forandring i det Bestaaende vilde være hensigtsmæssige, og snart ville vise sig at være paastrængende nødvendige: Ingen **Kongelig** Bestyrelse, ingen **Kongelige** Skuespillere; men: En Entreprenør med fast Tilskud af Staten og med bestemte Rettigheder og Forpligtelser lige over for denne, og Skuespillere paa Contracter. — De originale Forfattere ere langt bedre stillede i Forhold til en fornuftig Entreprenør, som er høflig alene af den Grund, at han meget vel indseer, at dette er i hans egen velforstaaede Interessee og at det ikke er nok at vende de gamle Bunker; og de dygtige Skuespillere ere ligeledes bedre stillede, fordi en Entreprenør forstaaer, at det er i hans egen Interessee at betale de gode Kræfter godt og at quittere hvad der kun fløver og tarer paa det Hele. Den sletteste Økonomi ved en Konstanstalt er at gjøre den til en smaalig Høferentreprijs, saaledes som det Kgl. Theater er for Diebliffet, hvor der knibes til urette Tid og Sted; den bedste Økonomi er at give saa mange Penge ud som muligt til rette Tid og Sted. Naar man vil anføre til Forsvar for den nuværende Høferentreprijs, at der dog kommer mange Penge i Kassen, om end Theatret ingen Gælder indlægger sig som Konstanstalt, da er dette kun

et Bidnessbyrd om, hvor mange flere Penge, der kunde komme ind under en fornuftigere Bestyrelse, der tillige havde Villie og Evne til at opfatte vort Nationaltheater som en Konstanstalt. Desuden bør betænkes, at det Gamle slides op, naar intet Nyt præsteres, og at det Hele paa den Maade, som Entrepriisen nu drives, vil ende med en storartet Fiasco, baade hvad Konst og Penge angaaer.

Efterskrift.

Det vil rimeligviis være bekjendt for de fleste af Læserne, at Forfatteren af disse Linier af den Grund, som er angivet i Skrivelsen af 24de September f. A. til Ministeriet, havde anlagt en Rets sag mod det Rgl. Theater ved dets Chef til Erstatning i Anledning af den i det Foregaaende documenterede ulovlige Udfærd af Bestyrelsen. Det fremgaaer af Chefens Skrivelse af 24de Mai f. A., at Hr. Statsraaden, af Frygt for at blive idømt en Erstatning, som han og hans Medhjælper personligt havde maattet betale, har opført Stykket imod Forfatterens til Ministeriet udtalte Ønske, hvorved altsaa Chefen indirecte har erkjendt sin Erstatningspligt. Efterat Pointen i Rets sagen saaledes var taget bort ved Stykkets Opførelse, og Theaterbestyrelsen ved en Fremgangsmaade, som jeg

ikke behøver nærmere at characterisere, fordi den characteriserer sig selv, havde unddraget sig fra den væsentlige Deel af Erstatningspligten, antager jeg, at man vil give mig Medhold i den Anskuelse, at det rette Forum for Sagens videre Drøftelse nu ikke længer er Hof- og Stadsretten, som ikke er nogen æsthetisk Jury, men Publikum. Samtidigt med, at jeg herved indanker Sagen for Publikums Domstol, har jeg derfor havet Retsfagen. Nu er Pressen og Publikum mine Dommere i denne Theatersag, som jeg med fuld Tillid herved indanker for denne Ret.

Kjøbenhavn den 31te December 1867.

H. H. Nyegaard.

